

پیام پارسایی
در نامه امام صادق علیه السلام به شیعیان

مهدی باجمانی آشتیانی

مرکز بین المللی
ترجمه و نشر
المصطفی علیه السلام

۱۳۲۱ مجتمع آموزش عالی امام خمینی

سرشناسه:	سليماني آشتياني، مهدي، ۱۳۵۵ -
عنوان و نام پديدآور:	پيام پارسايي: در نامه امام صادق عليه السلام به شييعان/ مهدي سليماني آشتياني.
مشخصات نشر:	قم: مركز بين المللي ترجمه و نشر المصطفى عليه السلام، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهري:	۲۰۸ص.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۲۷۷-۱
وضعيت فهرست نويي:	فيا
يادداشت:	کتابنامه.
موضوع:	جعفر بن محمد عليه السلام، امام ششم، ۸۳ - ۱۴۸ق. -- نامه ها.
موضوع:	Correspondence -- Jafar ibn Muhammad, Imam VI
موضوع:	جعفر بن محمد عليه السلام، امام ششم، ۸۳ - ۱۴۸ق. -- احاديث
موضوع:	Hadiths -- Jafar ibn Muhammad, Imam VI, 702 - 765
موضوع:	احاديث شيعة -- قرن ۲ق. -- نقد و تفسير
موضوع:	Texts -- 8th century -- Criticism, interpretation, etc -- Hadith (Shiites).
شماره افزوده:	جامعة المصطفى عليه السلام العالمية، مركز بين المللي ترجمه و نشر المصطفى عليه السلام
شماره افزوده:	Almustafa International UniversityAlmustafa International Translation and Publication center

رده بندي کتب: ۱۳۹۶ پ ۸ س/ ۳۴۵ BP

۲۹۷، ۵۵۳۳

۴۹۳۰۰۰۱

رده بندي ريبي:

شماره کتابشناختي:

حق چاپ براي ناشر محفوظ است

پيام پارسايي (در نامه امام صادق عليه السلام به شييعان)

مؤلف: مهدي سليماني آشتياني

چاپ اول: ۱۳۹۶ ش / ۱۴۳۹ق

ناشر: مركز بين المللي ترجمه و نشر المصطفى عليه السلام

● چاپ: نارنجستان ● قيمت: ۱۵۰۰۰۰ ريال ● شمارگان: ۳۰۰ نسخه

مراکز پخش

- ايران، قم، خيابان معلم غربي (حجتيه)، نيش كوچه ۱۸
- تلفن: ۳۷۸۳۶۱۳۴ +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۹ - ۱۰۵ دورنگار: داخلي
- ايران، قم، بلوار محمدامين، سه راه سالاريه. تلفن: ۳۲۱۳۳۱۰۶ +۹۸ ۲۵
- ايران، قم، ساختمان ناشران، طبقه سوم، پلاک ۳۰۸. تلفن: ۳۷۸۴۲۴۰۲ +۹۸ ۲۵

📧 https://telegram.me/pub_almustafa
🌐 <http://www.buy-pub.miu.ac.ir/>

✉ miup@pub.miu.ac.ir
🌐 pub.miu.ac.ir

باستادن از دست انديکاري که ما را در ترويج اين اثر ياري رساندند

- مدير انتشارات: مرتضي محمدعلي نژاد شاني
- مدير توليد: جعفر قاسمي ابهری
- ناظر فني: محمدباقر شکري
- ناظر گرافيك: مسعود مهدي
- ناظر چاپ: نعمت الله يزداني
- صفحه آرا: محسن خليليان

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فرا روی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهش‌گران مورد دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه مبارزان بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (دام‌طوبه) می‌باشد.

«جامعه المصطفی (ص) العالمية» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف ناب محمدی (ص) «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص)» را تأسیس کرده است.

در پایان لازم می‌دانیم تلاش همه عزیزانی را که در نشر این کتاب سهمی داشته‌اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و محبت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره‌مند سازد.

مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر المصطفی (ص)

فهرست

۹.....	مقدمه
۱۵.....	متن و ترجمه نامه
۴۵.....	فصل اول: جایگاه قرآن کریم و اهمیت سنت نبوی
۴۶.....	لزوم مراجعه مستمر به قرآن کریم و تفسیر آن
۴۹.....	لزوم پیروی از سنت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و روش ائمه ع
۵۳.....	فصل دوم: اشاره به اصل امامت و همراه بودن ولایت با عمل صالح
۵۶.....	لزوم اتصال به ولایت الهی و دوری از ولایت غیر خدا
۶۰.....	دوستی و دشمنی به خاطر خدا
۶۲.....	همراهی ولایت با عمل صالح
۷۰.....	اطاعت از خدا و جایگاه پیروی از اهل بیت در راه اطاعت خدا
۷۳.....	فصل سوم: حقیقت شفاعت
۷۴.....	اطاعت از خدا، یگانه شرط شفاعت
۷۷.....	بین خدا با کسی قرابتی نیست
۸۱.....	فصل چهارم: اهمیت تلاش و کوشش در راه اطاعت خدا
۸۲.....	اطاعت از خدا، تنها راه نجات
۸۳.....	منحصراً بودن خیر در اطاعت از خدا و صبر و رضایت به قضا
۸۴.....	عدم وجود راهی بین اطاعت و نافرمانی خدا
۸۵.....	نهی از سستی در ادای حقوق الهی

۸۹	فصل پنجم: اهمیت اقتدا به صالحان
۹۰	ورع (پارسایی)
۹۲	تقوا (پرهیزگاری)
۹۳	عفت (خوشتنداری)
۹۴	اقتدا به سیره صالحان در تقوا و صفات پسندیده
۱۰۱	فصل ششم: هشدار نسبت به ارتکاب گناهان
۱۰۶	۱. ترک همه گناهان
۱۰۷	۲. نامیدن رحمت الهی
۱۰۷	۳. اطمینان از کفر الهی
۱۰۸	۴. کشتن بومرنگ
۱۰۸	۵. عاق والدین
۱۰۹	۶. خوردن مال یتیم
۱۰۹	۷. متهم کردن زنان و مردان پاک
۱۱۰	۸. رباخواری
۱۱۰	۹. زنا
۱۱۰	۱۰. لواط
۱۱۱	۱۱. سحر
۱۱۱	۱۲. قسیم دروغ خوردن
۱۱۱	۱۳. دروغ
۱۱۱	۱۴. ترک زکات
۱۱۲	۱۵. سبک شمردن حج
۱۱۲	۱۶. تکبر
۱۱۲	۱۷. شراب خواری
۱۱۳	۱۸. قماربازی
۱۱۳	۱۹. پیمان شکنی
۱۱۳	۲۰. قطع رحم
۱۱۴	۲۱. خوردن مال حرام
۱۱۴	۲۲. به ناحق حکم کردن
۱۱۴	۲۳. یاری کردن ظالمان و ترک یاری مظلوم

۱۱۵	۲۴. اسراف و تبذیر
۱۱۶	۲۵. غیبت
۱۱۷	۲۶. ادا نکردن حق دیگران
۱۱۷	۲۷. کم فروشی
۱۱۷	۲۸. خیانت
۱۱۸	۲۹. بیرون رفتن از حق در وصیت
۱۱۸	۳۰. سخن چینی
۱۱۸	۳۱. اصرار بر گناهان صغیره
۱۱۸	۳۱. گناهان کبیره دیگر
۱۲۰	تذکر ویژه برای کنترل زبان و گناهان زبان
۱۲۳	خطر گناهان زبان
۱۲۹	تذکر ویژه و نهی از نکات
۱۳۳	تذکر ویژه و نکوهش لطم
۱۳۵	نکوهش آزار رساندن به مظلوم
۱۳۷	هشدار مجدد نسبت به گردن کشی بر سر خدا
۱۳۸	باز هم هشدار برای ترک گناه و لزوم توبه
۱۳۹	خطر اصرار بر گناه
۱۴۰	وجوب فوری توبه
۱۴۳	فصل هفتم: اهمیت محافظت بر نمازها
۱۴۷	فصل هشتم: سفارش به دعا و ذکر و یاد خدا
۱۴۹	شرایط دعا
۱۵۱	دلیل مستجاب نشدن بعضی دعاها
۱۵۲	اهمیت دعا برای عافیت
۱۵۵	سفارش به ذکر
۱۶۱	فصل نهم: سفارش به برخی از فضائل اخلاقی
۱۶۲	فضیلت و اهمیت حیا
۱۶۳	صبر بر بلاها و رضا به قضای الهی
۱۶۶	اقتدا به انبیاء و اولیاء در صبر بر بلاها
۱۶۸	خوبیستن داری در هنگام خشم

۱۶۹.....	شرح صدر و ارتباط آن با عاقبت به خیری
۱۷۵.....	یاری و احسان به مردم
۱۷۸.....	نکوهش سختگیری بر مسلمانان تنگ‌دست
۱۷۹.....	درسی از مدرسه ابرار
۱۸۰.....	سفارش به دوستی با فقرا و پرهیز از تحقیر آنان
۱۸۳.....	نترسیدن از غیر خدا و دوری از اغوای دشمنان
۱۸۵.....	فصل هفتم: اهمیت وحدت و سفارش به تحمل، مدارا و تقیه با مخالفان
۱۸۹.....	تقیه: آثار و شرایط آن
۱۹۱.....	دلایل جوانی تقیه
۱۹۳.....	نهی از تک‌روی و شهره شدن میان مخالفان
۱۹۴.....	نیکی کردن به مخالفان در برابر بدی‌ها و حفظ اسرار
۱۹۵.....	نکته اول: خوبی در برابر بدی
۱۹۵.....	نکته دوم: حفظ اسرار و رعایت تقیه
۱۹۶.....	نکته سوم: اطاعت از امر خدا و کسی که به اطاعتش دستور داده شده است
۱۹۶.....	نکوهش مجادله با مخالفان
۱۹۷.....	هشدار شدید امام علیه السلام نسبت به سب و دشنام
۱۹۸.....	نهی از سب و دشنام در قرآن و حدیث
۱۹۹.....	سخن پایانی
۲۰۵.....	کتابنامه

مقدمه

امام ابو عبد الله جعفر بن محمد الصادق علیه السلام نواده بزرگوار پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در هفدهم ربیع الاول سال ۱۱۱ هجری در مدینه به دنیا آمد. پدرشان امام محمد باقر علیه السلام و مادر ایشان آمنه فیه در قاسم بن محمد بن ابی بکر است. ایشان در سال ۱۱۴ هجری با شهادت پدر بزرگوارشان به امامت رسیدند.

در منابع اهل سنت، امام صادق علیه السلام را از سادات اهل بیت علیهم السلام در فهم و دانش و فضل دانسته‌اند و برترین و داناترین مردم به دین خدا، و در عمل و سلوک نیز، آن امام همام را در شمار برترین علما آن عصر شمرده‌اند. فقیه بزرگ مدینه، مالک بن انس (م ۱۷۹ق) گفته است که هرگاه امام صادق علیه السلام ملاقات کرده، او را در یکی از سه حالت دیده است: یا نماز می‌خوانده، یا قرآن می‌خوانده و یا در حال سکوت و تفکر بوده است.

شاگردان فراوانی از شیعه و غیر شیعه، از متکلم و فقیه گرفته تا قاری و محدث از مناطق مختلف اسلامی آن روزگار، گرد وجود آن حضرت در مدینه جمع می‌شدند و بهره می‌بردند. آن چنان که بین شیعیان مشهور است، امام صادق علیه السلام در ۲۵ شوال ۱۴۸ق درگذشت و در بقیع مدفون شد.

امام صادق علیه السلام به همان اندازه که به فقه پرداخت، در تدوین مبانی اعتقادی و صورت‌بندی مفاهیم کلامی و نیز در مقابله با فرقه‌های انحرافی هم وارد شد و احادیث فراوانی در مباحث توحیدی، قضا و قدر، نبوت و امامت و

ایمان از ایشان باقی مانده است. همچنین امام صادق علیه السلام در تبیین و تدوین آموزه‌های اخلاقی اهل بیت علیهم السلام، مانند دیگر زمینه‌ها نقش محوری ای ایفا کرد که این مکتب اخلاقی را باید نوعی تکیه بر فرهنگ اخلاقی قرآن و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امامان اهل بیت علیهم السلام دانست.

نظام تربیتی آن حضرت را می‌توان در چند مقوله طبقه‌بندی کرد: تعالیمی درباره نحوه جمع میان کار برای دنیا و کار برای آخرت، آموزش‌هایی درباره تخلق به مکارم اخلاق و پرهیز از رذایل، و آموزه‌هایی در چگونگی رفتار و مراوده شیعیان میان خود و هم‌زیستی با عامه مسلمانان. در یک تحلیل کلی، رئوس آموزش تربیتی آن امام را می‌توان در عبادت متعادل، بهره‌مندی از نعمت‌های دنیا در حد متعارف و با مرزبندی تمام بر حدود شرعی و حقوق مردم خلاصه کرد. در این نظام تربیتی، اخلاق از عقاید جدا نیست و کاملاً در هم تنیده‌اند و مشخص است که امام، به ارتباطی میان ایمان و عمل، قائل بوده است.

در آموزه اخلاقی امام صادق علیه السلام فضیلت محوری تقوا - که در قرآن کریم بارها مورد تأکید بوده است - جایگاهی شاخص دارد و تقوا به عنوان ملکه‌ای معرفی می‌شود که انسان را از محرمات برحذر می‌دارد و عمل اندک با تقوا، برتر از عمل بسیار بدون تقواست.

در اندیشه امام صادق علیه السلام، مهم، ایجاد اخلاق پایدار و ملکات اخلاقی است، نه اعمالی با انگیزش‌های مقطعی و زود گذر. ملکه اگر یک سو مرهون تکرار و مداومت بر عمل است و از سوی دیگر، اتکا بر انگیزش‌های آگاهانه دارد؛ چنان‌که در تعالیم آن حضرت، یقین، به عنوان مبنای اخلاق، بارها مورد تأکید بوده است. بر همین پایه، در راستای دوری از گناهان و عمل به حسنات، امام صادق علیه السلام بر دو ملکه ورع و اجتهاد در عمل تأکید می‌ورزد؛ ورع به عنوان رویه‌ای محتاطانه که در آن فرد برای حصول اطمینان از مرتکب نشدن گناهان، از موارد شبهه و از نزدیکی به محدوده گناهان هم فاصله می‌گیرد و

اجتهاد هم، کوششی پیگیر و مداوم در راستای عمل به حسنات است.^۱ علاوه بر تعداد زیادی احادیث اخلاقی، رساله‌هایی نیز به طور مستقل به امام صادق علیه السلام منتسب گردیده که دربرگیرنده آموزش‌های اخلاقی است. از جمله این رساله‌ها، نامه و دستور العملی است که ایشان برای اصحاب و یاران خود نوشته است و به صورت یک دستور العمل، وصیت و برنامه نظام‌مند برای زندگی معنوی و اجتماعی آنها تدوین شده است. حضرت سفارش کرده‌اند تا یارانشان بکمر به این متن مراجعه کنند و در سجاده یا نمازخانه خود بگذارند و بعد از نمازها به آن دقت کنند و به توصیه‌های آن عمل نمایند.

نامه امام صادق علیه السلام به شیعیان، در واقع، یک وصیت‌نامه، سفارش‌نامه و یا یک برنامه ارزشمند تربیتی، برای ساختن زندگی پاک و آرام و داشتن دنیا و آخرتی آباد و سعادت‌مند است. این متن ارزشمند، دارای عالی‌ترین آموزه‌های دینی است و می‌توان مطالب آن را در سه فصل و محور خلاصه کرد:

۱. سفارش و وصیت برای مواظبت جامعه اسلامی و همکاری با همه مسلمانان در امور زندگانی و مسائل مشترک و همنشینی مسالمت‌آمیز برای رعایت مصالح عمومی اجتماع؛ چرا که می‌فرماید: شما را چه راهی نیست از این که با دیگران همنشین باشید و گفت‌وگو نمایید و نمی‌توانید بر اساس اختلاف با مردم دیگر در عقیده مذهبی خود، با آنها قهر کنید و ارتباط خود را از آنها ببرید و بروید در گوشه‌های خانه و بیابان، یک زندگانی فردی پیشه کنید و یا این که یک اقلیت ممتاز به وجود آورید؛ بلکه باید با مردم دیگر که دارای هر عقیده و اندیشه‌ای هستید، معاشرت کنید و داد و ستد نمایید و بهره‌برید و بهره‌بدهید. از سویی شما در اقلیت هستید و قدرت مقاومت با مخالفان خود را ندارید. پس باید تا حد امکان، صبر و شکیبایی پیشه کنید و با جامعه مسلمانان همکاری کنید.

۲. سفارش فراوان به این که در روابط خود با دیگران نرمش و سازش در نظر

۱. ر.ک: «امام جعفر بن محمد صادق» احمد پاکتنجی، دایرة المعارف بزرگ اسلامی.

بگیرید و عقیده و نظر مخصوص خود را نادیده بنگارید که از این حسن رفتار و سازش در زندگی، به «تقیه» تعبیر شده است.

تقیه، تنها به این معنا نیست که انسان بر خود و یا آبرو و مالش می‌ترسد و عقیده و نظر خود را پنهان می‌کند؛ بلکه بیشتر نظر به نظم اجتماع و زندگی در محیط عمومی دارد؛ زیرا اگر فردی که در جمعی زندگی می‌کند، بی‌ملاحظه عقاید مخالف، نظریات مخصوص خود را به رخ آنها بکشانند و ایجاد کشمکش کند مایه برهم زدن نظم زندگانی و تلخی زندگی خود و دیگران می‌شود. لذا اخبار بسیاری باقیده مذهب آنها مخالف هستند و دستور ندادند که تا شرکت کنید. باقیده مذهب آنها مخالف هستند و دستور ندادند که تا می‌توانید دوری کنید و در خانه‌های خود نماز بخوانید.

۳. سفارش اکید برای رجا به خدا و تقوا و مراعات احکام و دستورهای الهی و مراعات حریم خداوندگار و رهبر در افتادن به ورطه گناه و معصیت و اٹکای بی مورد به شفاعت.

فهرستی از موضوعات مورد اشاره امام رضا (ع) در این نامه، با تعداد مواردی که برای هر موضوع تکرار و تأکید شده، به ترتیب زیر است:

۱. سفارش به اطاعت از خدا: ۱۵ بار.
۲. سفارش به رعایت تقوا و نهی از در افتادن به گناهان: ۱۲ بار.
۳. سفارش به مراعات تقیه و مدارا و تحمل مخالفان و نهی از سب و ستیز و بحث با ایشان: ۱۳ بار.

۴. سفارش به ذکر و دعا و توبه و نماز: ۱۰ بار.

۵. تأکید به اقتدا به سنت پیامبر اکرم (ص) و سیره اهل بیت (ع): ۳ بار.

۶. تأکید و اشاره به جایگاه اهل بیت (ع) و امامت: ۶ بار.

۷. تأکید بر صبر و شکیبایی: ۴ بار.

۸. اشاره یا تصریح به آیات قرآن کریم: ۲۵ بار.

همچنین امام صادق علیه السلام در وصیت خود به استناد قرآن کریم از اعتماد به شفاعت و محبت اهل بیت علیهم السلام بدون پیروی از سیره و روش ایشان نهی کرده و فرموده اند: هر کس اطاعت خدا کرد، دوست ماست و هر کس مخالفت خدا کرد، دشمن ماست. در این اندرزنامه همچنین علاوه بر سفارش کلی به اطاعت از خدا و عمل به اوامر الهی، به نماز، زکات، توبی و تبری، محبت به فقرا، افتادگی و تواضع، وقار و آرامش، حیا و سکوت و پرداخت قرض الحسنه به نیازمندان، جداگانه تأکید شده است.

همچنین علاوه بر سفارش کلی بر رعایت تقوا و ترک گناهان، از گناهان مربوط به زبان نکیر، کفر و کمک به ظالم، حسد، بدعت، عمل مطابق رأی و قیاس و هوا و هوس و سرخواری به بدهکار ناتوان از پرداخت دین، تصریح شده و مورد نهی قرار گرفته است.

اما در کتاب حاضر ابتدا پس از این نامه همراه با ترجمه روان آن به فارسی آمده است و سپس در ده فصل، موضوعات مطرح شده در آن، دسته بندی شده و با توضیح مختصری ارائه گردید است. این فصل ها عبارت اند از:

فصل اول: جایگاه قرآن کریم و اهمیت سنن نبوی

فصل دوم: اشاره به اصل امامت و همراه بودن ولایت با عمل صالح

فصل سوم: حقیقت شفاعت

فصل چهارم: اهمیت تلاش و کوشش در راه اطاعت خدا

فصل پنجم: اهمیت اقتدا به صالحان

فصل ششم: هشدار نسبت به ارتکاب گناهان

فصل هفتم: اهمیت محافظت بر نمازها

فصل هشتم: سفارش به دعا و ذکر و یاد خدا

فصل نهم: سفارش به برخی از فضائل اخلاقی

فصل دهم: اهمیت وحدت و سفارش به تحمل، مدارا و تقیه با مخالفان.

برای تدوین این کتاب، از منهج الیقین، اثر سید علاء الدین محمد گلستانه اصفهانی (م ۱۱۰۰ ق) زیاد استفاده شده و بخش هایی از احادیث آن با بازنویسی فراوان، در کتاب حاضر به کار رفته است. منهج الیقین یک بار در هند چاپ شده و در سال های اخیر نیز به وسیله فضلی گرامی حجج اسلام و المسلمین سید مجتبی صفحی و علی صدراپی خویی، تصحیح شده و توسط «کنگول» بزرگداشت ثقة الاسلام کلینی» به چاپ رسیده است.

در این جا لازم است از لطف و زحمت استادان گرامی و محققان ارجمند، آقایان: محمود کمالیان، حمیدرضا شیخی، حسین پورشریف، سید مجتبی صفحی، علی عبدلی خویی، وحید علومی یزدی و سید محمد رضا حسینی کاشانی و همچنین آقایان: حسین افخمیان اردکانی و خانم نجمه پیروی و نیز استاد ارجمندم دکتر قاسم جرادی - که طرح و پیشنهاد تدوین این اثر از ایشان است -، تشکر و قدردانی نمایم.

امید که این وصیت و دستور العمل که برگرفته از چشمه سار زلال آموزه های بلند حضرت صادق آل محمد علیه السلام است، برای همه کسانی که دل در گرو پیمودن مسیر سبز رستگاری و نجات دارند، به عنوان یک نقشه راه و برنامه سعادت، مورد توجه، دقت و عمل قرار گیرد.

به روان همه حاملان و خادمان و مؤلفان معارف دینی و مربیان و معلمان راه رستگاری و فلاح، درود می فرستم و برای همه استادان و همکاران و خوانندگان، عمری دراز، توأم با سلامت و سعادت آرزومندم.

عرفه ۱۴۳۷

شهریور ماه ۱۳۹۵

مهدی سلیمانی آشتیانی